

A dermatológia Magyarországon*

A XIX. század végéig a medicina fejlődése az orvosi szakágak kialakulásához vezetett, amelyek között jelentős fejlődést mutatott a bőrgyógyászat, a dermatológia. A bőrgyógyászat régmúltjából feltétlenül említést érdemel Jessenius (Jeszenszky) János, a jeles wittenbergi és prágai magyar orvostanár, az 1621. évi cseh protestáns felkelés egyik vezetője, akit ezért Prága főterén nyilvánosan kivégeztek. Jessenius anatómiával és bőrgyógyászattal foglalkozott, így 1601-ben igen használható rendszerezését adta a bőrbetegségeknek.

Kitűntek a bőrbetegségekkel foglalkozó megállapításaikkal a XVI. században Melius Juhász Péter, Dudith András, a Greifswaldban működött Joel Ferenc. A XVII. század végéről Pápai Páriz Ferenc nevét kell említünk, aki munkáiban behatóbban foglalkozott a dermatológiával. A nagyszombati, majd a budai egyetem orvosi karán volt professzor Plenck József Jakab, aki 1776-ban a bőrbetegségek, 1779-ben a venereás betegségek rendszerezéséről adott ki jelentős munkákat.

A XIX. században már számos kitűnő, európai hírnévnek is örvendő bőrgyógyással büszkélkedhetünk, akik részben itthon, részben külföldön tevékenykedtek. Az utóbbiak közül Gruby Dávid, Sigmund Lajos és Kaposi Mór a legismertebbek. Hazánkban az első bőrkórtani klinikát 1874-ben Kolozsvárott állították fel, melynek élére Géber Edét nevezték ki. A kiváló Marschalkó Tamás lett az utód, akinek a bőrszöveti kutatásai igen értékesek voltak. Budapesten 1893-ban alakult bőrgyógyászati tanszék Schwimmer Ernő vezetésével, de a Bőrklínikát csak id. Nékám Lajos szervezte meg századunk elején. Őt azonban csak 1910-ben nevezték ki egyetemi tanárnak. A klinika mai épületét csak 1913-ban adták át, addig átmeneti megoldásként szűkös körülmények között működtek.

A dermatológia egyik kiemelkedő jelentőségű tárgyköre volt a syphilis. E betegség — főleg a baj korai szakaszaiban — jellegzetes bőrtünetekkel jár és emellett kifejezetten venereás jellegű, ezért kezdetül fogva ezt a betegséget a nemi betegségek csoportjába sorolták, bár az újabb kori ismeretek alapján kiderült, hogy a syphilis az egész szervezetet ért fertőző megbetegedés. A syphilis epidémia és endémia már a XV. század végén jelentkezett Európában. Megjelenése 1493-ban került észlelésre és mindenütt nagy megdöbbenést keltett. Hazánkban is többen foglalkoztak vele, de közülük Jordán Tamás (1539—1585) nevét kell kiemelnünk, aki Morvaország főorvosaként pontos leírását adta a morbus brunnogallicusnak. Könyvében a higanykezelés hasznosságáról szólt, majd elég részletesen megnevezte a fertőződés helyeit (fürdők, nyilvánosházak stb.).

* Szakmailag ellenőrizte dr. Ráczy István professzor.

A nemi betegségekkel foglalkozó első statisztikai közlemények hazánkban a XIX. század végéről származnak. Schwimmer Ernő 1877-ben mintegy 50 ezer nemi betegről tesz említést, Nékám Lajos 1913-ban 30 ezer lueses beteget tartott számon, de ezek mellett még 60 ezer beteg a kórházi osztályokon került elhelyezésre. Az első világháborút követően Doros Gábor hasonló állapotokat tárt fel írásában. A nemi betegségek természetének megismerése és diagnosztikája tekintetében csak a XIX/XX. században sikerült tudományos értékű eredményeket felmutatni, elsősorban azután, hogy Schaudin és munkatársa, Hoffmann 1905-ben felfedezték a syphilit okozó *spirochaeta pallidát*.

A különböző betegségek morbiditását és hullámainak főleg a háborús események befolyásolják nagyobb mértékben. Ezt észlelték mindkét világháború után is. Miután a syphilis gyógyítása a penicillin felfedezése után megoldottnak látszott, az 1960-as években szinte megszűntnek tekintették. Ezt követően azonban — teljes meglepetésként — a syphilitikus fertőzéses esetek újabb átmeneti szaporodását észlelték, a hatásos terápia ellenére elsősorban társadalmi okok és a szexuális magatartás változásai befolyásolták.

Az első világháborút követő súlyos megbetegedések miatt Nékám Lajos tudományos konferenciát hívott össze, melynek feladata lett a megbetegedések társadalmi jelenségeinek felmérése. Már ez alkalommal is követelték a résztvevők a lex veneris megalkotását, amit — hosszabb előkészítés után — csak 1940-ben léptették életbe. Ebben nagy szerepet játszott a Magyar Dermatológiai Társaság által életre hívott Antivenereás Bizottság, mely irányította hazánkban az antivenereás tevékenységet és felvilágosító munkát. Még a két világháborút megelőző időkben is számos szakember foglalkozott venerológiai kérdésekkel: a múlt század első felében Jakubovicz Móric a syphilidológia kérdéseit tárta fel, de itt kell említenünk a jeles bécsi venerológiai iskola nyomdokain járó Schwimmer Ernő, Török Lajos, Nékám Lajos, Rothman István és Róna Sámuel nevét. Jelentősek voltak e területen Károlyi István és Király Kálmán eredményei is, amelyek nyomán Magyarországon már korán megtörténhetett a Nelson-test (TIT) bevezetése, ami különösen a syphilis-diagnosztikában volt nagy haladás. Rothman István Amerikában később alapvető dermatokémiai munkásságot fejtett ki.

A magyar dermatológusok nemzetközi tekintélyét növelte, hogy Budapesten rendezték meg a IX. Nemzetközi Kongresszust Nékám Lajos elnöklete alatt. A jelentős eredményeket felmutató kongresszus egyik kiemelkedő teljesítménye volt a Nékám Lajos szerkesztette *Corpus Iconum Morborum Cutaneorum* című nemzetközi atlasz.

A dermatovenerológia jelentőségét emeli, hogy hazánkban, ahol különben is jelentős eredményeket értek el a területen, évente közel egymillió beteget kezelnek bőrrpanasszal. A leggyakrabban előforduló venereás betegség a gonorrhoea. A bőrbetegségek között vezetnek az allergiás természetű bőrfolyamatok.

A gombás bőrbetegségekkel kapcsolatban meg kell emlékeznünk a múlt század egyik jelentős külföldön élő magyar orvosáról, Gruby Dávidról (1810—1898). Pesti és bécsi egyetemi évek után Párizsban — Roux intézetében — felismerte a mikroszkópos vizsgálatok jelentőségét. Szorgalmas munkával felismerte számos gombás bőrbetegség kórokozóját, melyről a Francia Tudományos Akadémia „Comptes Rendues”-jében „Sur une végétation qui constitue la vraie teigne” címmel számolt be.

Magyarországi követői — főleg Nékám Lajos iskolája keretében — tovább fejlesztették a hazai orvosi mycológiát. Itt kell megemlítenünk Neuber Ede, Oláh Dániel, Ballagi István és Szathmáry Sebestyén nevét. Ballagi, Flórián, Galgóczy és Szodoray szerkesztésével egy nagyobb munkacsoport adta ki az orvosi mycológiai tankönyveket és monográfiákat.

Az allergiás betegségek egyre gyakrabban fordulnak elő modern világunkban. Ez elsősorban a kemizáció következménye, amit a hazai statisztikák is alátámasztanak. Itt kell megemlítenünk, hogy már a XVI. században Ramazzini felhívta kortársai figyelmét a foglalkozási ártalmakból eredő bőrbetegségekre, amit *De morbis artificum diatriba* című könyvében foglalt össze. Hazánkban Jakubovicz Móric már 1847-ben egyetemi előadásokat tartott a „kézművesek kóraitól”. A bőrgyógyászati modern allergológia megalapítói Török Lajos, Rajka Ödön és munkatársai voltak, míg a foglalkozási megbetegedésekkel Somogyi Zsigmond foglalkoztak intenzíven. Ebbe a csoportba tartozó betegségeket okozó, kiváltó tényezők között elsősorban a króm, a formalin, a terpentín, a nikkél, a higany, az anilinfestékek, valamint számos antibiotikum is tartozik. Napjaink kutatásainak egyik alapja éppen a szakterület hazai kiválóságainak eredményei, melynek nyomán a magyar dermatológiát világszerte ismerik.